

بابا فرید نے اخلاقیات نوں انسانی جیون دی کنجی قرار دتا اے۔ کھل کے بیان سرو (2017)

1- تعارف:-

بابا فرید پنجاہی ادب دے بانی پئے مڈھلے
مشاعر نے۔ اوہناں نے پنجاہ دی دکھری تے اک
ادب دا پیمانہ دتا اے۔ اوہناں دا اصل ناں
مسعود تے لقب فرید الدین سی۔ اوہناں
دے والد دا ناں جمال الدین سلیمان سی۔
اوہ ملتان دے شہرے اک پیر پڑھوٹے وال
وج 1188 ۱۱۸۸ء وچ

مڈھلی تعلیم

اوہناں دی والدہ دا ناں فرسہ بی بی سی تے
اوہناں نے مڈھلی تعلیم اپنی والدہ کوں حاصل
کیتی۔ قنبر ملتان دی شہرہ آفاق
مدراسہ الدین کوں پڑھوٹے وال جمال فرید
جوڑی وی حفظ کیا۔ بابا فرید دے مدرسے
تے "تافخ" پڑھوٹے وال نے حضرت جو اہم
کاظمی نے اوہناں دا ناں دی ملاقات
فرید نے اوہناں دی صحبت کر کے صوفی کلام
میں سلسلہ شریکان وچ شامل ہوئے۔
بابا فرید دا کلام بہت سارے شکر گرو
پڑھوٹے والوں نے سیکھا۔
بابا فرید نے اپنی مذہبی کتاب
"سیرت" وچ بابا فرید دا کلام شامل
کیا اے۔ گرو فانی نے ایہ کلام
بابا فرید دے سجادہ نشین
شاہ بہرام جیسے اوس وقت
زندہ سن اوہناں
دی اجازت ناں شامل
کیا اے۔ بابا فرید
1۲۸۵ء وچ

2- بابا فرید دی شاعری:-

بابا فرید ری شاعری نون مشلوک آکھیا جاندا اے
مشلوک:-

دو الفاظ ^{شاہ} ~~مشلوک~~ لوک مال مل کے پتیا اے
جدا مطلب اے "پار شاہ ری زبان"

دو دنیا جی ادب و جہ اللہس نون سراد اوہ
شعر اے چندرا کسی ولی، صوفی، پیر، فقیہ
ب موئیس و کون تھلا ہوئے اے اوہ اولاد
وچار بیان کردا ہوئے رہا

بقول نجم حسن کبیر:
"اللہ دو سطر ہی نظم اے اللہس دے
دو نون مہرے ایہم قائلہ ہوندے
نے"

3. بابا فرید ری شاعری دا فکری جائزہ:-

بابا فرید ری شاعری وچ لوکاں یعنی فکر دا جذبہ نظر آندا
اے۔ اوہیاں نے اپنی شاعری در آہیں لوکاں نون
پتھرے ری فکر دا درس دتھا اے۔

(ن) غرور نے تلیر ری نندیا:-
بابا فرید نے غرور نے تلیر ری نندیا یعنی اے نے آکھیا
اے کہ نہ سمجھائی معاشرے وچ ہر انسان ری جیہ ضرور
نے کسرا اے۔ انسان نون جائی دا اے کہ عاقل
ہو کے چلے۔ قرآن پاک وچ ارشاد اے:
"مَنْ كَانَ فِي عِزٍّ مِّنْكُمْ فَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ"
جے نہ نون زمین نون کھاڑ سکدا اے
نہ لہا ہی پھاڑاں نون سکدا اے۔
کب اور کھان فرآن پاک وچ ارشاد اے:
"مَنْ كَانَ فِي عِزٍّ مِّنْكُمْ فَاتَّقِ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ"
نون لیسند نہیں۔
غرور ری نندیا کرے ہوئے اوہ فرماندے میں:

فرید امیں نون منج کر کٹ
بھرے قزائے رب دے جو بھاوے سولٹ

کلیئر نے اکثر جھوٹے دین نال انسان دوزخ دی اک تووی
سیج جائدا اے .

بقول بابا فرید
فریدا من میدان لہر، ٹوٹے ٹٹے لہ
اگے مول نہ آوسی، دوزخ سندی بھاء

(ii) سیٹی داد رسل :-
بابا فرید نے اپنی ساری وجہ سیٹی داد رسل دتا
اے . آکھدے تے کہ سیج بولن نال انسان بھت جے
بھرمے کماں تو سیج جائدا اے . کھوں جے ساڈے
نبی ناک نے وی سیج بولن دا آکھیا اے .
بقول بابا فرید :-

بویے سیج دھرم، جو پھن بویے
جو گتر دے واٹ مریدا جو یے

(iii) تقویت :-
دین دی مٹلی صورت فون لھووی آکھنا جائدا اے .
معاشرے دے لوکاں داد رسل نور رور بھوٹا زوال
دی نشانی بھوند اے تے قدر او س زوال فون
تھم کرن لہٹی بزرگان دین فون تھام کرن لہٹی
اور رے دے بھوٹے حکیمان دے مطابق جکرے نے
قدر اونیاں فون و بھوٹے کہ باخی کوپ وی تھمیت
بھون تے مسرے پاسے ولی ٹرن - بابا فرید وی اللہ
دے تھک بندے سنن . اونیاں نے وی اور دے برک
دی مایہوری کہی . او لہڑے تے جے بندہ دشمناء
بھو جھوٹے تے اور نور رور بھوٹا جائدا اے . اسن واسطے
اونیاں نے رھا دیاں لہڑیاں فون تھک ورھا اے .
اسے آپ فون اللہ دے نزدیک کہتا تے او کر بندے نے
کہ رب جو درزا اے اور دے کے رافقی بھونا جاتی کرا اے
تے جو درزاے کتہا کھار ایسا او دھا و سبے کتاب بھو
گا . اسن لہٹی اوہ لہٹی لکھدے لکھی دی روٹی
بھو دے بھو دے سین تے جھوں بھو لکھی تے اونوں

کے مارے سن نے اپنے نفس کے کابلو ماندے سن

فریداروٹی میری کاٹھری لاون میری ہنگامہ
جیناں کھادی چوپٹری، گھنے سپن گے دکھ

(۶)

حسد ہی نندیاں۔

بابا فرید آگے نے سہا جی معاشرے نے لوگوں کو حاصل
لاچ فون نکھن کر کے انسان بیار، محبت نال رہو
نے آپ دوئے دی فوسن فوشی وجہ راضی ہووے۔
نے معاشرے و جوں حوصل، حاصل، لاچ، لوگوں فون
نکھن کتنا جاوے نے معاشرہ آپ تطبیق معاشرہ بین
سدا اے۔ ہر انسان سادہ جی زندگی گزارے
کو بوجہ کامیاب زندگی دا راز ایہ اے کہ سادگی
وجہ رب راضی ہووے اے۔

فرماندے تیس :
رکھی سکھی کھاکے، کھنڈا پانی پی
ویکھو پیرائی چوپٹری نہ ترسائیں جی

(۷)

غازدی اہمیت۔

بابا فرید آپ ہونے تھے شاعر سن، اونہاں نے ہمیشہ
غازدی یا قاعدگی نال ادائگی کیتی اے۔ اور زندگی
نے قرآن مجید وجہ اللہ نے غازی کھن دا حکم دتا
اے۔ ”میراں بکروں سب توں پہلا سوال غازی کھن
جائے گا اے“

بقول عارف عبد اللہ دین پوٹی کتاب
”میراں بکروں“ وجہ آگے نے کہ
”بابا فرید نے اپنی پوری عبادتی
وجہ گدی غازی کھن ادائگی وجہ غفلت
تیس ورتی سی“

اونہاں نے اپنی شاعری دے ذریعے لوکاں فون
غازدی ادائگی نے ایسے دی اہمیت دا دسا
اے کہ غازی زندگی وجہ بہت ضروری اے۔
بابا فرید کھنڈے تیس :

۷۰
 اوٹھ فرید اوفنوساز، صبح نماز گزار
 جو سسر سائیں ناں نیویں سوسر پ اتار
 بابا جی اپنے اس اور شلوک وچ
 آگھدے نے کہ:

۷۱
 اوٹھ فرید استیا، چھاڑو دے مسیت
 توں ستاربت جاندا، تیری ڈاگھدے نال پریت

۷۲
 اپنی ڈات دری لئی۔
 بابا فرید دری مشاعری دری اب اچھی گل اے کہ
 بیگل توں لکے آب اول گھر کے کر دے نہ کیوں
 جہ ایچ گل دا بوتا اثر ہو تدا اے۔ جے کسے توں مت
 دری گل آکھے تے او توں بھسرا لک جاندا اے۔
 بابا فرید نے اپنے ہر شعر وچ "فرید" لکھ کے گل
 کستی کہے۔ بابا جی اب ہوشی، شاعر نے اللہ
 و تک بندے سن۔ ہر اوفنوی لکے توں تیر گار
 کدوئے تے کہ فرید تیرا کالا رنگ تیرے کمر توں
 دری وچہ تو ہوا اے تو لوک ہنسوں درو کشت
 لہ رہے تے۔ ایہہ اونیا دری فاضل توی رہے کہ
 اوہ اپنے آس توں وڈا تئیں سمجھ دے۔ اپنی
 ڈات دری لکھی کر دے تے نہ میں لکھی وی تئیں
 بقول بابا فرید دے:

۷۳
 کالے میدے کپڑے کالا میدا اولیس
 گناہیں بھریا میں پھراں توک بسن درو لیش

۷۴
 رب دری یاد۔
 بابا فرید لکھدے تے کہ انسان توں اللہ تعالیٰ نے اللہ
 دینا تے اپنی بھارت لئی کلدا اے۔ ہر انسان دینا
 دری رنگیناں وچ کھو گیا اے تے اللہ توں بھل
 گیا اے۔ ہر اوہ رب تئیں اپنے پندریا توں کلدا
 تے اوہ ہنوی اپنے کرم دری حادر اپنے بندراتے
 رکھ ہونے اے۔ تے تون انسان توں وی حاجی

درانے کہ اوہ وی اپنے رب نون مادرے نے اودھا شکر
 ادا کرے۔ کہوں ہے اسن طرفان نون نال اوری
 دینا رے نال نال آخرتے وی مسطور جائے گی۔
 نے اوہ دینا نے وی کامیاب رہے گاتے آخرتے وج
 وی رب ری ذات اگے سرترو پووے گاتے
 پھٹرا رب نون مادرے کرا اوہ نہ دینا دار سدا رے
 کہ نے نال آخرتے دا۔ اوہی آخرتے دینا دوتوں
 فراب ہو جائیاں نون۔

۷ نوک فرید لوک تون، جیویں راکھا جوار جب لگ ٹانڈان گریے تب لگ نوک پکار

طبرت دار رس:-

(vii)

پایا جی قرآن مجید حلقعات نے احادیث وج
 پکڑت نال قوم عاد، ثمود، قومون نے پور پکڑتے
 واقعات تون مگر رکھ کے طبرت دار گزارے کدے
 نڈے کدے نے کہ اوہیاں واقعات تون نصرت
 پکڑو۔ جیویں کہ:-

۸ فرید اجن لوئیں جگ مو پیا سولوئیں میں ڈھ کج ریکھ لکھ سپندیاں سے پنچھی سو بھ

مگدی گل:-

آخرت دی فکر:-

انسان تون اسن دینا عبادت کرن لکھی کھانا
 رے نے مسلمان یون رے تا طے ایہہ بھن لے کہ
 اک دن اسن دینا نون جھڈ فانا لے پایا جی کہ
 رے نے کہ انسان تون اسن آخرت دی فکر کرنی
 فائی ری لے۔ ایہہ دینا امتحان گاہ لے پتھ
 جو کج کھانا پتھ پنچہ آخرتے وج لکھے گا۔
 پایا فرید کدے نے کہ آخرتے وانے دن
 جیویں حساب کتاب پووے گا جزا سوا دوا
 آوے گا کھوئی وی کسے جے کسے متھیں آوے گا

ماں، بیو، بین، بھرا کوٹی وی کسے دی سنس سنس
 گانے اوس وے توں بابا فرید اپنے آپ توں
 اونھے رکھو کہے لوکاں توں قصبت فر رسنے
 لہ جوچیاں توں حساب کتاب تے جز اسرا دی فکر
 دے رچے نیس:

ویکھ فرید اجو تھی تیری دار تھی بیوی بوڑ
 اگاں نیڑے آ گیا، پچھاں رہ گیا دور

4 - مکدی گل :-

بابا فرید اکھ سوئی تے پورٹ سٹال
 دے نال مبلغ وی سنس. او تہاں تے اوس دھرتی
 تے لوکاں توں آن اللہ دا سترادنا اے. تے لوکاں
 تک اخلاقیات دا درس پتھاں لہوے کہ اپنے
 آپ توں بھڑے کہاں وج نہ پاؤ تے اکھ
 دی فکر کرو تے زندگی پور دے دے دے بیوے
 اصولاں دے مطابق زندگی گزارو.

بقول ڈاکٹر ظفر ان سید
 ”بابا فرید نے اخلاق توں سوار
 لٹی تے کردار توں بنداون لئی کیر کوسنس
 لینی اے. اونیاں دا الیم طریقہ لہوے
 تے کافر دا دل موہ لہوے اے.“

بقول ڈاکٹر موہین سنگھ دے،
 ”بابا جی دے شلوکاں دی سٹالری رس
 بھری، دھن تے انقار دا جمو سٹالری
 اے. اللہ تے چہراں آ لیسن وج انج
 سکو ماں تے جمو دل حلوے وج سوچی،
 کھڑے تے کھو موڑ دے تے.“